

ԽՈՒՄԻՆՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝ ՍԱՆԵՐԻ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ
ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔԻ ԲԱՑԱՀԱՅՏՈՒՄԸ ԵՎ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՃԻՇՏ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

ԿԱՏԱՐՈՂ՝ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ ԱՆՆԱ ԱՐՇԱԿՅԱՆ, ՔԱՂԱՔ ԿԱՊԱՆ ԹԻՎ
10 ՆՈՒՀ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ _____ 3

ԳԼՈՒԽ 1

1.1 ՆԵՐԱՌԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ _____ 5

1.2 ՍԱՆԵՐԻ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ
ԿԱՐԻՔԻ ԲԱՑԱՀԱՅՏՈՒՄԸ ԵՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՃԻՇՏ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ, ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

7

ԳԼՈՒԽ 2

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ՄԱՍ _____ 12

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ _____ 16

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ _____ 17

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականությունը: Ներկա ժամանակներում լուրջ խնդիրներից է համարվում երեխաների և հատկապես կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող (ԿԶԱՊԿ) երեխաների զարգացմանն ու կրթությանը խոչընդոտող հանգամանքները: Հատուկ կարիքներ ունեցող երեխաների կրթությունը կազմակերպելու համար լավագույն լուծումն է ներառական կրթությունը:

Ներառական կրթությունը կրթական համակարգ է, որն ուղղված է հավասար կրթության ապահովմանը և հասարակության մեջ հաշմանդամություն ունեցող մարդկանց ներգրավվածությանը: Ներառական կրթությունը ավելի մատչելի և հասանելի է դարձնում կրթությունը բոլորի համար: Սակայն պետք է փաստել այն, որ ներառական կրթությունը ոչ միանշանակ է ընդունվում բոլորի կողմից: Այսօր հաշմանդամություն ունեցող երեխաների վերաբերյալ շատ կարծրատիպեր կոտրվել են, սակայն երբ մարդիկ պետք է իրենց խոսքը գործով ապացուցեն այդտեղ նկատվում է որոշակի բաց: Շատերն են ասում, որ հաշմանդամություն ունեցող երեխան պետք է հաճախի մանկապարտեզ, սովորի դպրոցում, բայց դեմ են, որ իրենց երեխայի հետ սովորի նույն դասարանում: Նման գաղափարի տեր ծնողները իրենց երեխաներին առանձնացնում են հաշմանդամություն ունեցող երեխաներից և ցույց տալիս իրենց խտրական վերաբերմունքը: Հաշմանդամություն ունեցող երեխաներն ունեն նույն իրավունքներն, ինչպես մյուսները: Հատուկ պայմանների կարիքներ ունեցող են համարվում այն երեխաները, ովքեր ունեն երկարատև խնամքի, բուժման, վերականգնման կարիք, որոնք պահանջում են լիարժեք, բազմակողմանի և ծրագրային մոտեցում:

Հատուկ կարիքներով երեխաները նրանք են, ովքեր ունեն հոգեբանական, ֆիզիկական, մտավոր կամ վարքային խնդիրներ: Ամբողջ աշխարհում ներառումը այլևս ապրելակերպ է, մարդկանց համատեղ ապրելու, աշխատելու և սովորելու կենսակերպ: Յուրաքանչյուր երեխա իրեն պետք է կարևորված զգա հասարակությունում:

Ներառման հիմնահարցերը դեռևս արդիական են Հայաստանում, ինչպես մանկավարժների պատրաստման ամբողջ գործընթացում (հիմնականում վերաբերում են հատուկ կրթությանը) այնպես էլ մանկավարժների՝ պետության ու դոնոր կազմակերպությունների ֆինանսավորմամբ իրականացվող վերապատրաստումներում:

Տարբերությունները զգալի են մանկավարժների պատրաստման և վերապատրաստումների ծրագրերում, հատկապես հաշմանդամության կենսաբանահոգեբանասոցիալական մոդելի վրա հիմնված ամբողջական մոտեցման տեսակետից:

Այսպիսով համընդհանուր ներառական կրթության առանձնահատկությունների ուսումնասիրությունը կարևոր է հասարակության մեջ ծառայած խնդիրների լուծման ,ինչպես նաև առողջ սերունդ դաստիարակելու գործում:

Հետազոտության նպատակը և խնդիրները: Հետազոտության նպատակն է ցույց տալ համընդհանուր ներառական կրթության ներդրման և ճիշտ կիրառման ազդեցությունը երեխայի և նրա ծնողի, ինչպես նաև հասարակության վրա: Ցույց տալ, որ ներառական կրթությունը մանկապարտեզներում ունի իր յուրահատկությունները, որոնց յուրացումը բերում է առողջ հասարակության ձևավորման՝ բոլորին դարձնելով հասարակության լիարժեք անդամներ:

Աշխատանքի խնդիրներն են՝

- ուսումնասիրել ներառական կրթության հասկացությունը աշխարհում և Հայաստանում,
- հասկանալ համընդհանուր ներառական կրթության առանձնահատկությունները մանկապարտեզում,
- կոնկրետ երեխայի օրինակով ցույց տալ ներառական կրթության իրականացման գործընթացը և արդյունքները:

Հետազոտության մեթոդները:

- Դիտում ,
- Փորձագիտական գնահատում ,

Աշխատանք կազմված է բովանդակությունից, ներածությունից, երկու գլուխներից, ենթագլուխներից, եզրակացությունից և օգտագործված գրականության ցանկից:

ԳԼՈՒԽ 1

1.1 ՆԵՐԱՌԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հանրակրթության ոլորտում ներառական կրթության իրականացման նախաձեռնությունը սկսվել է 2001 թվականից՝ ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության և «Հույսի կամուրջ» հասարակական կազմակերպության միջև ստորագրված փոխըմբռնման հուշագրի հիման վրա: 2005 թվականին՝ «Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց կրթության մասին» ՀՀ օրենքի ընդունումից հետո, ներառական կրթությունը դարձավ պետական քաղաքականություն: 2014 թ. դեկտեմբերի 1-ին «Հանրակրթության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի ընդունումով Հայաստանի Հանրապետությունը ամրագրեց համընդհանուր ներառական կրթության անցման քաղաքական կամքը. «Հայաստանի Հանրապետությունը համընդհանուր ներառական կրթությունը հռչակում է որպես յուրաքանչյուր երեխայի կրթության իրավունքի ապահովման երաշխիք»: Միաժամանակ, ուժը կորցրած ճանաչվեց 2005թ.

«Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց կրթության մասին» օրենքը և ապահովվեց միասնական իրավական դաշտ ներառական կրթության իրականացման համար:

Ներառական կրթությունը յուրաքանչյուր երեխայի համար, այդ թվում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող, զարգացման առանձնահատկություններին համապատասխան, անհրաժեշտ պայմանների և հարմարեցված միջավայրի ապահովման միջոցով կրթական գործընթացին առավելագույն մասնակցության և հանրակրթության պետական չափորոշիչով:

Ներառական կրթության իրականացման կարևոր նախապայմաններից է համագործակցային աշխատանքների կազմակերպումը, քանի որ թիմում կարող են լինել անդամներ, ովքեր տարբերվող և զարգացման այս կամ այն առանձնահատկություն ունեցող երեխաների հետ աշխատելու փորձ չունեն, ուստի մասնագետների հետ փորձը կիսելը և համատեղ աշխատանքների պլանավորումը հնարավորություն կտան աշխատանքներն իրականացնել առավել արդյունավետ: Համագործակցային աշխատանքներում կարևոր դեր

ունի ծնողը, հատկապես՝ նախադպրոցական տարիքում: Անհրաժեշտության դեպքում թիմի անդամ կարող են դառնալ նաև համայնքում գործող այլ կառույցների մասնագետներ, որոնց ներդրումն այս աշխատանքներում կարող է զգալի փոփոխությունների և ձեռքբերումների հիմք հանդիսանալ: Կրթությունն առավել արդյունավետ և նպատակային դարձնելու համար կարևոր է, որ մանկավարժները թիմային համագործակցային աշխատանքի միջոցով (գործընկերներ, ծնողներ/խնամողներ, բժիշկներ, համայնքում գործող այլ կազմակերպությունների մասնագետներ) հայտնաբերեն այն խոչընդոտները, որոնց բախվում են երեխաները զարգացման և կրթություն ստանալու գործընթացում, քանի որ ներառական կրթությունը ենթադրում է յուրաքանչյուր երեխայի կարիքներին համապատասխան պայմանների ապահովում, ապա չկա մեկ «բաղադրատոմս», որն արդյունավետ լինի բոլոր երեխաների ու դեպքերի համար, ուստի յուրաքանչյուրի դեպքում պետք է պլանավորել, թե ինչ անել և ինչպես նպաստել կոնկրետ երեխայի զարգացմանը և կրթության կազմակերպմանը:

Ներառական կրթության գլխավոր գաղափարախոսությունն այն է, որ բոլոր երեխաները անկախ ֆիզիկական, հոգեկան մտավոր և զարգացման այլ առանձնահատկություններից, անպայման պետք է իրենց հասակակիցների հետ ներառվեն կրթության և դաստիարակության համակարգ: Ներառումը բազմակողմանի գործընթաց է: Այն արտացոլում է սոցիալական, իրավական, տնտեսական, հոգեբանական և մանակավարժական հիմնախնդիրների համադրություն: Ներառական կրթության իրականացման ինչպես նաև, կառավարման գործընթացը հանդիսանում է ինչպես զարգացած, այնպես էլ՝ զարգացող երկրների սոցիալական և կրթական քաղաքականության զարգացման առաջին ուղղություններից:

ՄԱԿ-ի և ՀԱԿ (համաշխարհային առողջապահական կազմակերպության) փորձագետների կարծիքով հատուկ կարիքներով անձինք կազմում են երկրի բնակչության 10%-ը, (մոտավորապես 500 մլն մարդ), որոնցից ավելի քան 150 մլն-ը երեխաներ և դեռահասներ են: Իրավիճակը կարող է փոխել այն գիտակցումը, որ բոլոր մարդիկ ունեն հավասար իրավունքներ անկախ ֆիզիկական, մտավոր և հոգեկան խնդիրներ ունենալուց: Հենց սա է ներառական կրթություն ծրագրի գաղափարախոսությունը:

1.2 ՍԱՆԵՐԻ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔԻ ԲԱՑԱՀԱՅՏՈՒՄԸ ԵՎ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՃԻՇՏ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Ներառական նախադպրոցական կրթությունը հենվում է երեխայի ուժեղ կողմերի վրա: Նախկինում երեխաների զարգացման չափորոշիչները օգտագործվում էին հայտնաբերելու համար ուշացումներն ու դժվարությունները և պարզելու, թե ինչ չեն կարող անել երեխաները: Այս մոտեցումը հիմնված է հաշմանդամության ճանաչման բժշկական մոդելի վրա, որի դեպքում չենք բացահայտում ու արձանագրում, թե ինչ կարող են անել երեխաները, և ինչն է նրանց հետաքրքրում: Սակայն երեխայի ուժեղ կողմերի և արդեն ձևավորված կարողությունների բացահայտումը կրթության արդյունավետ կազմակերպման համար ամենակարևոր գործոններից են: Որպեսզի նախադպրոցականի զարգացումը և կրթության կազմակերպումը լինեն առավել նպատակային և արդյունավետ, անհրաժեշտ է ուշադրությունը տեղափոխել երեխայի անկարողություններից նրա կարողությունների՝ «ուժեղ կողմերի» վրա: Կարևոր է տարբեր իրավիճակներում և միջավայրերում դիտարկել ու գտնել երեխաների ուժեղ կողմերը, հետաքրքրությունները և հնարավորությունները: Սա ամբողջովին փոխում է աշխատանքի մոտեցումը. բացակայող կարողությունը, գիտելիքը կամ դժվարությունը փնտրելու փոխարեն անհրաժեշտ է կենտրոնանալ այն կարողությունների ու պոտենցիալ հնարավորությունների վրա, որոնք կարող են հիմք հանդիսանալ երեխայի հետագա զարգացմանը խթանելու և կրթությունը պլանավորելու համար: Սա բնավ չի նշանակում, որ դժվարությունները, խնդիրները կամ մարտահրավերներն անհրաժեշտ է անտեսել, այլ հիմնվելով երեխայի կարողությունների վրա՝ անհրաժեշտ է աշխատել նրա դժվարությունների և խնդիրների հաղթահարման ուղղությամբ: Զարգացման չափորոշիչները կարող են օգտակար լինել պարզելու, թե որ ոլորտներում երեխաներն ունեն դժվարություններ և ինչպիսի լրացուցիչ աջակցության կարիք կա տարիքային չափորոշիչների պահանջներին նրանց հասցնելու գործընթացում: Այնուամենայնիվ, նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների մանկավարժների հիմնական ուշադրությունը պետք է բևեռված լինի երեխայի առկա կարողությունների և հետաքրքրությունների վրա, ինչը թույլ կտա ընտրել և

սահմանել կոնկրետ երեխայի կրթության և զարգացման նպատակներն ու դրանց հասնելու քայլերն ու մեթոդները:

Ներառական կրթության համատեքստում կիրառվելու է երեխայի կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքներին արձագանքման եռաստիճան համակարգ (նախադպրոցական, տարածքային և հանրապետական): Օրենքի կիրարկման արդյունքում կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին մանկավարժահոգեբանական աջակցությունը ևս կտրամադրվի 3 մակարդակներում՝ նախադպրոցական, տարածքային և հանրապետական:

Կրթության կազմակերպման մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների մասն է կազմում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատումը, որն իրականացվում է երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմաններ սահմանելու համար: Երեխայի կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատումը երեխայի նախադպրոցական կրթական ծրագրերին մասնակցության դիտարկումն է, երեխայի զարգացման հնարավորությունների բացահայտումը, կրթության և զարգացման համար անհրաժեշտ առանձնահատուկ պայմանների սահմանումը:

Գնահատումն իրականացվում է երկու փուլով.

1. Նախադպրոցական մակարդակի գնահատում, որն իրականացվում է հաստատության մանկավարժների և մանկավարժահոգեբանական աջակցության խմբի կողմից՝ բացահայտելու կրթության գործընթացում երեխայի արդյունավետ մասնակցության սահմանափակումները, դրանք առաջացնող միջավայրային խոչընդոտող գործոնները և դրանց հաղթահարման խթանիչ գործոնները:

2. Տարածքային մակարդակի գնահատում, որն իրականացվում է Տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոնի (այսուհետ՝ ՏՄԱԿ) կողմից՝ որոշելու երեխայի մոտ կրթության առանձնահատուկ պայմանի կարիքը՝ պայմանավորված գործունեության և մասնակցության այս կամ այն խանգարմամբ:

Նախադպրոցական մակարդակի գնահատումը սկսվում է մանկավարժի դիտարկումով, որը տեղի է ունենում երեխայի բնականոն միջավայրում՝ պարապմունքների ընթացքում, խաղերի, միջոցառումների ժամանակ: Մանկավարժը՝ որպես դիտարկում իրականացնող

գլխավոր անձ, համագործակցելով նախադպրոցական ուսումնական հաստատության մանկավարժահոգեբանական աջակցության խմբի և երեխայի ծնողների հետ, որոշակի ժամանակահատվածում դիտարկման մեթոդի միջոցով հավաքագրում է համապատասխան տեղեկատվություն երեխայի կարողությունների, հետաքրքրությունների, անձնային որակների, կարիքների ու դժվարությունների, ուժեղ կողմերի, հասակակիցների հետ փոխհարաբերությունների և այլնի մասին: Ինչպես արդեն նշել ենք, երեխայի հնարավորությունների, կարիքների և զարգացման առկա մակարդակի դիտարկումը շատ կարևոր է նրա հետագա ուսումնառությունը պլանավորելու և կազմակերպելու համար: Եթե երեխայի գնահատման արդյունքների վերլուծությունը վկայում է երեխայի գործունեության և մասնակցության որևէ խանգարման հավանականություն, ապա նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունը ծնողի համաձայնության առկայությամբ դիմում է ՏՄԱԿ-ին երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի տարածքային մակարդակի գնահատում իրականացնելու նպատակով: Երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատումը նրա զարգացման հնարավորությունների բացահայտման և կրթության կազմակերպման նպատակով իրականացնում են ՏՄԱԿ-ները՝ մանկավարժահոգեբանական գնահատման չափանիշների համաձայն: Գնահատման արդյունքում կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխային տրամադրվում են նախադպրոցական կրթության կազմակերպման մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայություններ՝ համաձայն անհատական ուսուցման և զարգացման պլանի: Նախադպրոցական ուսումնական հաստատություններն իրենց մշտական աջակցությունն են ստանալու իրենց ամրագրված ՏՄԱԿ-ների մասնագետների կողմից, ովքեր տարածքային մակարդակում գնահատելու են նախադպրոցական ուսումնական հաստատություններ հաճախող սաների կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքը և տրամադրելու են շարունակական մանկավարժահոգեբանական աջակցություն թե՛ երեխաներին, թե՛ ծնողներին և թե՛ մանկավարժներին: Վերջիններս պարբերաբար կմասնակցեն կարողությունների զարգացման դասընթացների, կստանան խորհրդատվություններ ՏՄԱԿ-ի և Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոնի (այսուհետ՝ ՀՄԿ) մասնագետների կողմից:

Նշված համակարգի շնորհիվ ապահովվում է յուրաքանչյուր, այդ թվում՝ կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխայի սահուն անցումը նախադպրոցական կրթության համակարգից դպրոցական համակարգ: Ոլորտում իրականացվող քաղաքականության արդյունքում նախատեսվում է ընդլայնել կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների որակյալ կրթություն ստանալու հնարավորությունները նախադպրոցական ուսումնական հաստատություններում, որը ենթադրում է երեխաների կողմից համապատասխան գիտելիքների, հմտությունների ձեռքբերում ապրելու, հասարակության մեջ լիարժեք դրսևորվելու և սահուն ու բարեհաջող դպրոցական կրթությանն անցնելու համար: Կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին նախադպրոցական կրթության մեջ ներառման և նախադպրոցական կրթությունից դուրս մնալու հարցերում խիստ կարևոր է շահագրգիռ կառույցների հետ համագործակցությունը, ինչը թույլ կտա ոչ միայն վաղ հայտնաբերել այս երեխաներին, այլև նրանց հնարավորիս շուտ ընդգրկել կրթական գործընթացում՝ կանխարգելելով զարգացման հետագա դժվարությունների և խնդիրների առաջացումը: Այս համատեքստում կարևոր է առողջության առաջնային պահպանման կազմակերպությունների հետ նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների սերտ համագործակցությունը, ինչը հնարավորություն կտա փոխհամագործակցման միջոցով ավելի արագ բացահայտել երեխաների դժվարություններն ու կազմակերպել համապատասխան միջոցառումներ ինչպես առողջապահական, այնպես էլ կրթական: Սոցիալական ծառայությունների հետ սերտ համագործակցությունը հնարավորություն կտա առավել շուտ բացահայտել ռիսկային ընտանիքներից եկող երեխաներին և արագ արձագանքել նրանց կարիքներին՝ իրականացնելով համապատասխան ուղղորդված աշխատանքներ⁶:

Կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխայի զարգացման շրջանում պետք է ոչ միայն բարելավել նրա ընդհանուր վիճակը, այլ նաև նրան փոխանցել անհրաժեշտ գիտելիքներ, գործնական կարողություններ և հմտություններ: Այդ աշխատանքը կազմակերպելու համար, պետք է հաշվի առնել հատուկ մանկավարժական և կրթական գործընթացների կառուցվածքի հիմնական սկզբունքները.

- պետք է հաշվառել կրթության զարգացման առանձնահատուկ պայմանների

կարիք ունեցող երեխաների առանձնահատկությունները,

- երեխաների ճանաչողական կարողությունների, դաստիարակության և ուսուցման բովանդակության զարգացնող պահանջների համապատասխանություն պահպանել,
- պետք է պահպանել տարբերակված մոտեցում, աշխատանքի հատուկ ձևեր ու մեթոդներ կիրառել՝ կախված երեխայի զարգացման առանձնահատկություններից,
- պետք է ստեղծվեն դաստիարակության պայմաններ՝ հաշվի առնելով կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների հետաքրքրությունները, ընդունակություններն ու պահանջները:

Կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների սոցիալականացումը հասարակությանը հարմարվելու գործընթաց է: Ներառական կրթության միջոցով կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաները ձեռք են բերում սոցիալական փորձ, ճանաչում են սեփական հնարավորություններն ու կարողությունները, ինչի շնորհիվ էլ կարողանում են հարմարվել սոցիալական կյանքին:

Կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների զարգացման և կրթության գործընթացը ճիշտ կազմակերպելու համար, կարևորվում է մանկապարտեզի ֆիզիկական, ուսումնական և սոցիալական միջավայրը:

Կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների ներառման համար, մանկապարտեզում անհրաժեշտ են մի շարք պայմաններ.

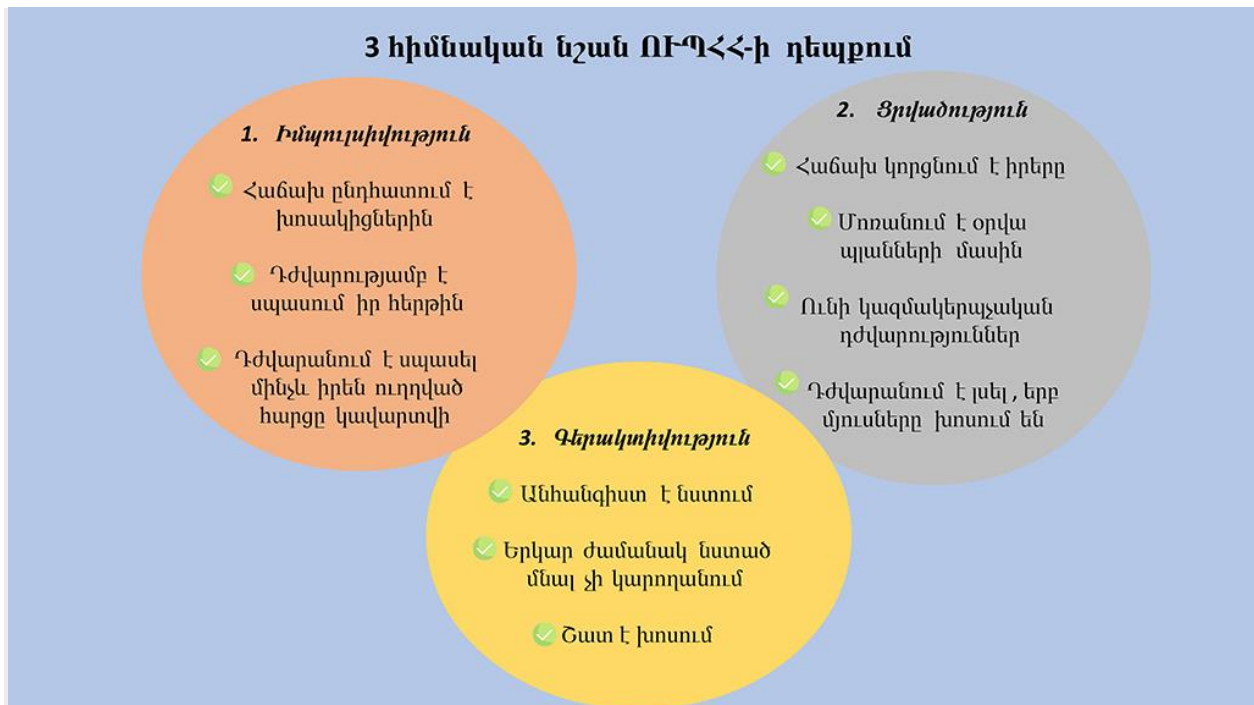
- միջավայրի պարբերաբար գնահատում, հարմարեցում ԿԶԱՊԿՈՒ երեխաներին, մանկապարտեզի ուսումնականության բազայի հարստացում: Խմբասենյակի կահավորում այնպես, որ այն լինի հարմարավետ, նաև՝ առանձին երեխաների համար յուրահատուկ հարմարեցումների ստեղծում:
- ուսումնական գործընթացի հարմարեցում կրթության զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին:

ԳԼՈՒԽ 2

ՀԵՏԱԶՈՏՍԱԿԱՆ ՄԱՍ

Հետազոտական աշխատանքը անցկացրել էմ Կաանի թիվ 10 մանկապարտեզի՝ միջին խմբում, որտեղ ներառված է կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքունեցող սան, որն ունի հիպերակտիվության միջին աստիճան, ով գնահատվել է ՏՄԱԿ-ի կողմից: Չնայած այդ հանգամանքին նա շատ խելացի և գիտակ երեխա է: ՏՄԱԿ-ի կողմից կցված հատուկ մասնագետի և մեր համատեղ աշխատանքների միջոցով կարողացանք ներառել այդ սանին խմբային աշխատանքների և խաղերի մեջ:

Ուշադրության պակասի և հիպերակտիվության համախտանիշը կամ ուշադրության դեֆիցիտ և հիպերակտիվության խանգարումը զարգացման նյարդաբանական-վարքային խանգարում է, որը հաճախ սկսվում է մանկական տարիքում և դրսևորվում է այնպիսի ախտանշաններով ինչպիսիք են ուշադրության կենտրոնացման խնդիրները, գերակտիվությունը և իմպուլսի վերահսկման դժվարությունները:

Հետագա աշխատանքների համար ընտրեցի խաղային մեթոդը, քանի որ խաղը հնարավորություններ է ընձեռնում բացահայտել բոլոր երեխաներին՝ անկախ զարգացման առանձնահատկությունների կամ դժվարությունների առկայությունից: Հաշվի է առնվել նաև այն, որ նախադպրոցական տարիքում երեխաների ուսուցան և զարգացման համար

հիմնական միջոցը խաղային գործունեությունն է, մանկապարտեզներում բազմազանությունների ընդունման և դրական փոխհարաբերությունների կառուցման ուղղությամբ իրականացվող աշխատանքներում ևս մեծ դեր ունեն խաղ-վարժությունները: Խոսքը և հաղորդակցումը զարգացնելու համար օգտագործեցինք նկար-քարտեր, որտեղ պատկերված էր գործողություններ և պետք է դասավորեր ըստ հերթականության: Հանձնարարությունը կատարեց ոգևորված, քանի որ այդ մեթոդը իր համար նոր էր և հատաքրքիր էր: Առանց օգնության իհարկե գարծը գլուխ չբերեցինք: Ինտելեկտը զարգացնելու համար կիրառեցինք Կյուիզինների փայտիկները: Նպատակն էր զարգացնել գունային իմացությունը, ամրապնդել բարձր, ցածր, բարձրությամբ հավասար հասկացությունները, ինչպես նաև զարգացնել կառուցողական հմտությունները:

Նշեմ նաև, որ ներառական կրթության կազմակերպման ընթացքում կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սանի մոտ նկատվել էր չենթարկվելու խնդիր, անուշադրություն, ագրեսիվ և կամակոր վարք, որը երբեմն խանգարում էր խմբում պարապունքի կազմակերպման ընթացքին, իր վարքով առանձնանում էր, դա մի փոքր անհանգստացնում էր, բայց ամեն բան հաղթահարելի է:

Նակարները տեղադրելու համար ստացել եմ ծնողներից թույլտվություն:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ուսունասիրելով համընդհանուր ներառական կրթությունը և դրա առանձնահատկությունները Հայաստանում և վերլուծելով ներառական կրթության կարիք ունեցող երեխայի օրինակը հանգում ենք այն եզրահանգմանը, որ.

- Ներառական կրթությունը կրթական այնպիսի ծրագիր է, որը բացառում է ամեն տեսակ խտրականություն երեխաների նկատմամբ, ապահովում է հավասար վերաբերմունք բոլոր մարդկանց հանդեպ, կրթական համակարգում ստեղծում է ուրույն պայմաններ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքներ ունեցող անձանց համար:

- Համընդհանուր ներառական կրթությունը ձգտում է հասնել ուսուցման նկատմամբ առավել ճկուն մոտեցման՝ բավարարելու մարդկանց զանազան կրթական պահանջները: Եթե ներառական կրթության մտցրած փոփոխությունները ուսուցումն ավելի արդյունավետ դարձնեն, ապա կշահեն բոլոր երեխաները, այլ ոչ միայն առանձնահատուկ կրթության կարիքներ ունեցողները:

- Նման համակարգի ներդրումը ոչ միայն օգուտներ է տալիս խնդիրներ ունեցող երեխային և իր ծնողին այլ նաև մեծ օգուտ է տալիս նաև սովորական երեխաներին ընդլայնելով նրանց անձնական հնարավորությունները, օգնում զարգացնել այնպիսի որակներ, ինչպիսիք են՝ մարդասիրությունը, հանդուրժողականությունը, օգնության պատրաստակամությունը, ընկերասիրությունը, հոգատարությունը:

Յուրաքանչյուր երեխա պահանջում է անհատական մոտեցում ուստի չի կարելի ստեղծել ներառական կրթության համընդհանուր կաղապար, որը կարելի լինի առանց որևէ փոփոխության ներմուծել յուրաքանչյուր հասարակություն: Ամեն մի հանրություն ինքը պիտի մշակի և իրագործի սեփական գաղափարները:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ներառական կրթության կազմակերպման մեթոդական ուղեցույց ձեռնարկ, Երևան 2017 հեղինակային հրատարակություն,
2. Կոնվենցիա հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին ՄԱԿ 1993// ՀՀ-ում ուժի մեջ մտած հոկտեմբերի 22-ին, Երևան 2010,
3. Կրթության հատուկ կարիքների գործունեության կառուցվածք, ՅՈՒՆԵՍԿՕ, 1994, 4. Ներառական կրթության կազմակերպման պետական կարգ,
4. Макаров, Ю. А. Личность педагога-метод диагностики толерантности в профессиональной педагогической среде, 2001 N5.
5. <https://escs.am/am>